

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legregibb csipkésítő és kelmefestő gyári intézete.
Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II. Fő-u. 27. IV. Eski-ut. 6. Kecskeméti-u. 14. V. Harmad-u. 4. VI. Teréz-krt. 38. Andrássy-ut. 16. VIII. József-krt. 2.
Telefon: Józsa. 2-37

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD
KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK
ÉS POLITIKAI KÖLTEMENYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősükről: nagynevükről, névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

BERZEVICZY ALBERT

ÚJ KÖNYVE:

DÉLEN

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK

138 KÉPPEL

Ára 20 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

IBSEN

KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDITOTTA
SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a MAGYAR KÖNYVTÁR-ban
(871-874. szám.)

Ára I kor. 44 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

**RENDELÉSNÉL
SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI**

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ,

a kiváló magyar földrajzi íróról:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve. Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyondó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:

RÓTH PÁL dr.
bp. m. kir. adófelügyelőségi s.-titkár
és
TÉRFY GYULA dr.
miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű
ebtenyésztési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-
évre 4.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

**Őrizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékét!**

A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen diszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, (fekete móiret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arczképét elhelyezhetjük, egy levelezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

VASÁRNAPI UJSÁG

47. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER HÓ 25.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármeleg-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:
Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 15.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postálag meghatározott viteldíj is eszotandó.

KIRÁLYUNK ÉS VILMOS CSÁSZÁR AZ OLASZ FRONTON. — AZ URALKODÓK A HADITÉRKÉPET TANULMÁNYOZZÁK.

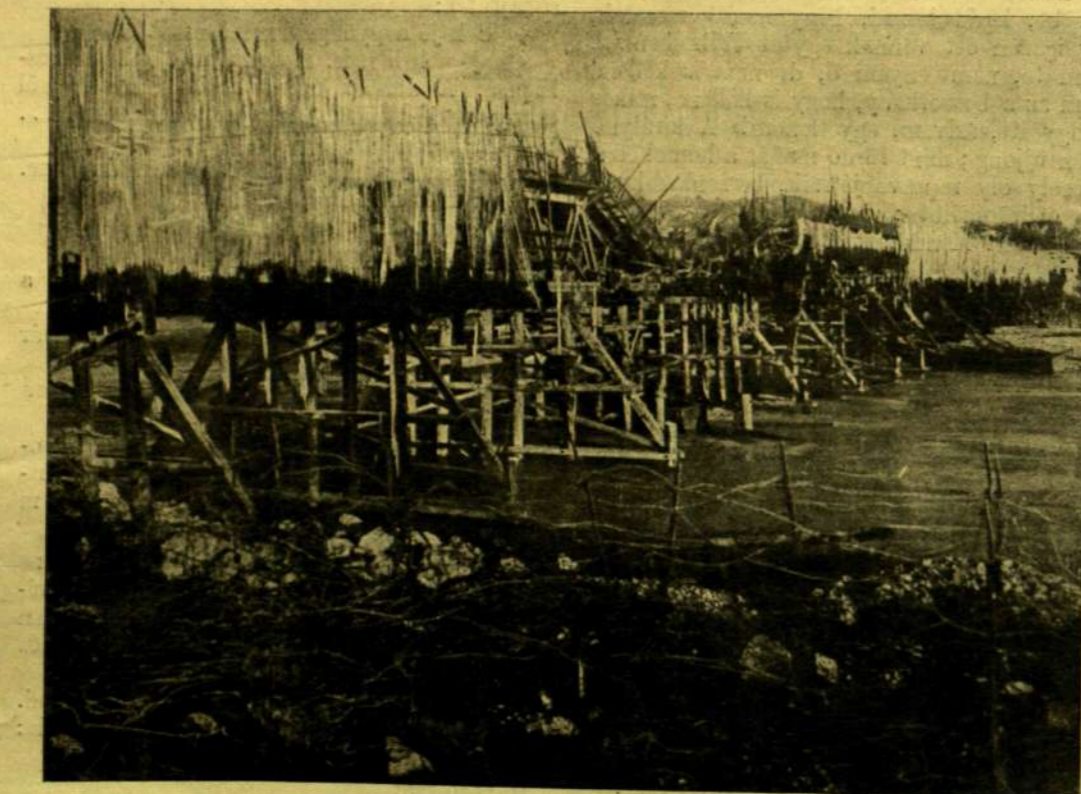
A KIRÁLYI PÁR KÖRÜTON A DÉLNYUGATI FRONTON.

AZ ÚJ HULLÁM.

Mi egy új vagy második forradalmat az orosz eseményekben nem látunk. Sőt ellenkezőleg egyenes folytatását, illetve továbbfejlődését látjuk benne annak a forradalomnak, a mely az év márciusában kitört. A cárizmust megdöntötte, a jelszavait proklamálta, de azután megakadt és az ellentétes erők ütközésében hanykódott. Kerenszkinék állandó mottója volt az ellenforradalom elleni vérszkiállítás; a valóság azonban az, hogy az ő kéthónapos uralma nem volt más, mint maga az ellenforradalom: azoknak az energiáknak fokozatos érvényesülése, a melyek a forradalom eredeti programja ellen nyíltan, pozitív formában, külön zászló alatt fölépni nem mertek. Nem került sok időbe és a hatalom birtokába jutott népvészár nagyjában ugyanannak az ideológiának a hordozója volt, a melynek azelőtt a császár volt a megszemélyesítője és az állapot belső tartalmából következett, hogy ugyanazokat az eszközöket is kellett használnia. Ő is nélkülözhetetlennek érezte a háború győzelmes befejezését, az intéző hatalomnak erőszakkal való körülbástyázását, a más véleményen levők üldözését és a halálbüntetést. A cárság ezime nélkül a csári mindenhatóságot: a diktátor palástjában.

Ezt akarta-e, ez volt-e, a mire törekedett, ennek a fontossága nem terjed túl saját személyes sorsa határán. Mi inkább hajlandók vagyunk elhinni, hogy: nem. Hogy őszintébb hirdetője volt forradalmi meggyőződésének, mint cselekedetei vallják. Tettei tanúságát se fogadjuk el teljes hitelűnek. De mentse az, hogy mások akaratának lett eszköze, nem lehet. A forradalom akaratát nem volt szabad megmásítani és hogy ez nemcsak megtörtént, de általa történt meg, végzetes szolidaritást teremt közöttük és az események között, a melyeken most a tovább előre rohanó forradalom át-gázolt.

A forradalom cselekedeteit követel. Sőt a cselekedetek egy rendkívüli összesűrösödését és robbanó tempóját. Megtörtént-e cselekedetek, a melyek a csári birodalom explozióját igazolják? Nem. Csak a dugó röpült ki. A cárt elkergették. De nem a cárság erkölcsi tartalmát. Egy egészen különös jelenség áll elő. A forradalom, a mely torlaszokat emel saját maga ellen és siet elzárni bekövetkezési útját. Egy új világot teremtettünk, hirdetik a vezérei és mindjárt hozzáfűzik a biztosítást, hogy de azért semmi se változott. Minden kötés, a mit a császár és kormánya kötött és minden terv és minden esemény, a miért a csári Oroszország rajongott vagy rajongani kényszerült, teljes érvényben marad. A jog általános lett, de a jogok programja kötött és változatlan. Az aka-

RÖGTÖNZÖTT HID AZ ISONZÓN, GÖRZBŐL LUCINICÓBA.

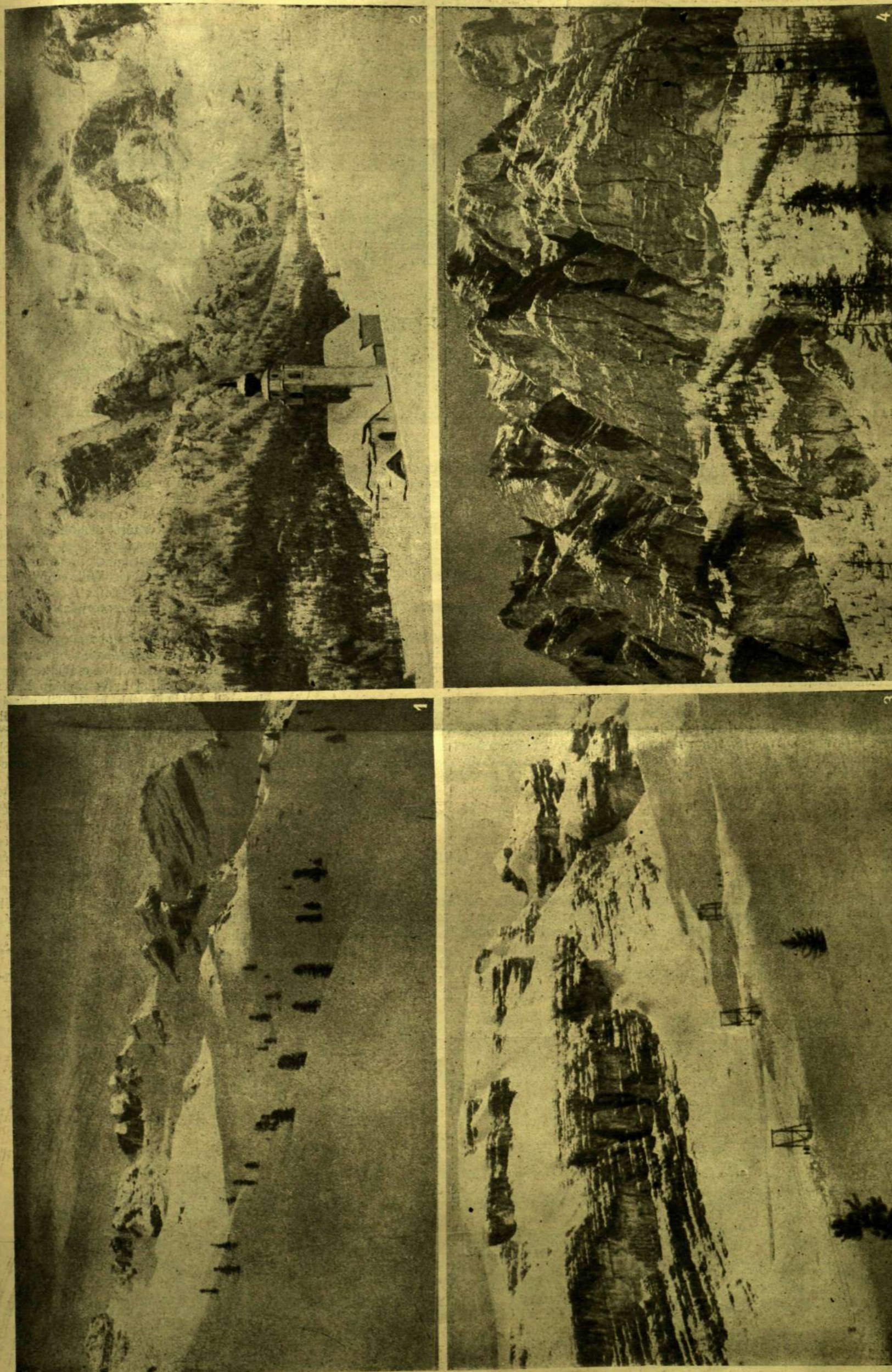
Egészen csodálatos alakulása egy győzelmes forradalomnak. Másutt, mint Oroszországban három napnál tovább ez a csoda se tarthatott volna. De Oroszországban a nap is lassabban jár és az emberek egy kicsit alszanak akkor is, a mikor nyitva van a szemük. Régi megállapítás, hogy az orosz sereg, ha győzött, szeret leülni. Az akció kifárasztotta és pihenni akar. A faji erkölcs ugyanaz háborúban és békében. Az orosz forradalom győzött és azután készségesen leült a császár megüresedett karosszékébe és hagyta tovább a háborút és inséget, holott a kettő miatt explodált.

Bizonyos, hogy ha a csári seregek győznek és Miklós császár föltüzi zászlaját a Hagia Szofiára, nincs orosz revolúció: de még bizonyosabb, hogy a forradalom nem Konstantinápolyért tört ki, hanem a békéért és kenyérért. A császár a cárizmus bukott reményeit és veszített háborúját akarta magáról lerázni és olyan programot fogalmazott magának, a mely szinte merev ellentéte a megdöntött uralom eszményeinek. Valóra váltan ez a program csakugyan a cselekvés világtörténelmi méreteit jelentette volna. De két hosszú hónap alatt nemcsak hogy élővé nem lett, hanem mint akarat is visszafejlődött. A forradalom megállt. Egy lépést se tudott előre menni az úton, a melyet első ökölcsepásával szabaddá tett a maga számára.

Nagy és mély jelentés van abban, hogy a kik által a kidőlt óriás most újra nekilendül: Lenin is, Trotskij is az idegenből: szökésből és számkivetettségéből hazatért oroszok. Tehát olyanok, a kik semmiféleképpen se bírták el a régi Oroszország levegőjét, még annyira se, hogy otthon tudjanak harcolni ellene. Az egyik Svajczerban élt, a másik Amerikában. Kerenszki, Cseidze és társaik bátran harcoltak egy új Oroszországért, de se nekik a régi, se ők a régieknek annyira lehetetlenek nem voltak, hogy el ne bírták volna viselni egymást. De Lenin és Trotskij a forradalomé voltak már Gorlicze előtt és maradtak volna Konstantinápoly után is. Nekik győzelmesen se kellett a háború és semmi ideálja vagy eszköze a cárizmusnak.

És a forradalom programja az övék volt, nem pedig a Miljukové vagy a Buchanan nagykövete. Kerenszki egyszerű energia-robbanásai mellett is egy tépelődő orosz: de a forradalom nem a tépelődőké, hanem azoké, a kiknek a fanatizmusa tett. Kerenszki csak szerette volna ártalmatlanná tenni Lenint akkor is, a mikor minden hatalma megvolt hozzá, hogy valóban végezzen vele. Lenin egy pillanatra se fog habozni, hogy a mit szükségesnek, hasznosnak érez, azt meg is törtétesse. A ki az új Oroszországot megteremtí, semmiben se lehet közös a régi embereinek tipikus tulajdonságaival. Mert benne a forradalom él és a forradalom lelke: a más.

Szöllősi Zsigmond.

1. A Campetivó és nyulványai. — 2. A Béla-hegyecsoport. — 3. Egy épülő drótkötél-pálya. — 4. Conturino. — A TIROLI DOLOMITOKBÓL, A HONNAN AZ OLÁSZOKAT VISSZASZORÍTOTTUK. — Vas Éryala tábléban.

VASUTI KALAND.

Elbeszélés. — Irta Nagy Lajos.

A vonat már lassított járással zakatolt a bécsi nyugati pályaudvar felé, már rajta az osztrák főváros területén. Asszony és férfi, egy első osztályú kupéban, már teljesen felkészültek a kiszállásra, kizárólag a kanapén heverték, a férfi forgolódott és ügyeskedett, hogy miben lehetne még az asszony szolgálatára.

— A keztyű, nagyságos asszonyom! — Oh köszönöm, nálam van. — És ez az ujság?... — Az hadd maradjon itt. Az asszonynak, ahogy így néhány szót váltottak, mindinkább húzódtott mosolyra a szája, minél jobban közeledett a megérkezés pillanata, amál nyugtalanabb lett, kissé kellemetlennek is érezte már maga körül a férfit és most, az utazás utolsó perceiben, már bánta is, hogy egyáltalában szóba állt vele. A férfi is ideges volt és aggodalmaskodott, de ő leginkább azért, mert még nem kovásolta szilárd és tartóssá az asszonnyal való gyors barátságát. És még, mint sürgős elintézni valót, folytatta:

— Bizonyos, hogy a férje vár kedvedre? — Úgy beszéltek meg, tehát bizonyos. — És... és... tehát mi, én és a kedves férje, meg fogunk egymással ismerkedni? — Igen. Természetes. — Jó lesz ez így? — Miért ne lenne jó?... Milyen furcsa emberek maguk pestiek!

A férfi zavara hirtelen magasra emelkedett és valami egészen sajtáságos, bocsánatkérő indulattal gondolt a férjre, mert úgy vélte, hogy mégis csak katasztrófa érte a férjét, a melyet bizony, legalább felérésben, ő hozott szegénynek a fejére. De hát Istenem, bizonyosan sok a mentés, íme ez a remek asszony, a kinek — úgy kell, hogy legyen — szükség az asszonyi boldogsága, pedig milyen izzó, élénk, kedves és jó...

A vonat megállt. Az utasok a szűk waggon-folyosón szorongva kezdtek a kijárat felé nyomulni. Az asszony és a férfi kiléptek a kupéból. Az asszony, most már élénk és minden egyrébről

megfeledezett várakozással, kitekintett az ablakon, kereste szemével az urát. És gyerekes örömmel kiáltotta:

— Ott a férjem! Az, látja? Nézze meg! A férfi zavart s mintegy szánakozó kíváncsisággal nézett ki az asszony illatos feje mögül és egy czvikkeres, körszakállas, czingár emberkét nézett meg, csaknem mosolygott is, a hogy néhány pillanaton át szemlélte és hirtelen úgy tűnt fel neki, hogy ő ilyenek is képzelte el az imént, a mint szóba került és rá gondolt. Valami kis góg is meglengett a lelkében, mert hát ő, ha nem is egy kulturmezben járó Apolló, ennél mégis csak ezerszer különb férfi. Hát persze, így szokott az lenni, — gondolta.

— Látja már? — kiáltott az asszony. — Most ott áll elől, nem arra, ott az a borotvált, erős, a drágám...

Az asszony ujjongott örömeiben és úgy ugrált, mint egy gyermekleány.

Kellemetlenül lepődött meg a férfi a hatalmas természetű, jóképű és különösen jól öltözött másiktól. De az asszony megrántotta a karját, már indulniok kellett, haladniok a kifelé özőnlő libasorban.

Férj és asszony rögtön egymásba kapcsolódtak a tekintetükkel, egymáshoz siettek, megtörtént a hitvesi üdvözlő csók, sőt több is, gyönyörűséggel, egymás után, hevesen áttörve a mérsékelt korlátokat. A férfi, az utitárs, furcsán lézengett e perczben a viszonzatlanság örvendők közelében. De az asszony csakhamar kedvesen megfordult és bemutatva egymásnak a két urat. Még a férje különös kegyébe is ajánlotta az új ismerőst:

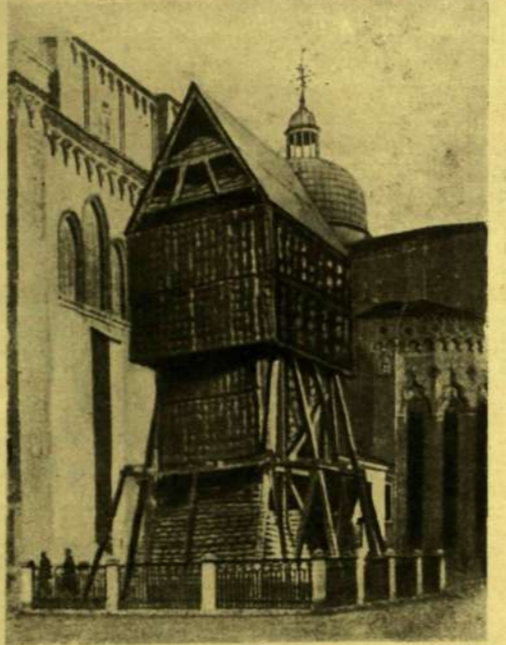
— Egy kupéban utaztunk, ott ismerkedtünk meg, igen kedves és udvarias utitárs volt.

A férj olyan barátságos mosoly kíséretében nyújtotta kezét a bemutatottnak, mintha valami eddig ismeretlen vérbeli rokonát lelne volna föl benne, kissé fogva tartotta a kezét, megrázta és hálás, köszönő szavakat mondott neki.

«Jól utaztál?», «mindent elintéztél?», «semmi baj nem volt?» — felvonultak a kérdések, közük fonódtak a sima, kedvező feleletek, azután megindultak kifelé, mentek hármában. Az utitárs vizsgálta az asszonyt, olyannak tűnt fel előtte, mint egy «felsőbb leány» az iskolában,

TIZIAN SZÜLŐHÁZA PIEVE DI CADORÉBAN, MELYET ELŐRENYOMULÓ OSAPATAINK A NAPOKBAN SZÁLLOTTAK MEG.

A VELENCZRI COLLEON-SZOBOR, LÉGI TÁMADÁSOK ELLEN VÉDŐ BUKORBAN.

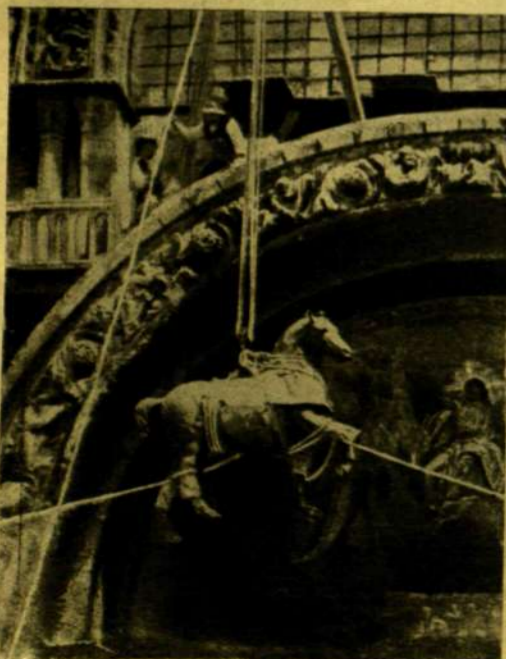
AZ ÚJ KERESZTES HÁBORÚ.

Kilencz háborút viseltek Jeruzsálem és a Szentföld birtokáért Európa népei a középkor századaiban. A vallásos és lovagi szellem buzdította szent vállalkozásukra e legendás idők jámbor királyait és keresztes vitézeit. Magyarországon vitt át nem egyszer a keresztes hadak útja s királyaink nemes vendégszeretettel fogadták és látták el az át vonuló hadakat. Jeruzsálemi Endre királyunk, szent fogadalmához híven, maga is megjelent tízezer fegyveresével a szent tájakon. De akadtak már a középkorban oly seregek is, melyek Üreszebű Walthert volt az egyik vezére, Mosony és Magyaróvár tájékán vert szét Kálmán király. A magyar nép és fejedelmei hát megértették a keresztes háborúk korának lelkét, de nem ismerték félre a szent hangzatokkal visszaélő kúfárságot és rablószándékot sem. Ebből a szögletből nézve, nem csoda, hogy visszásan hat a becsületesen gondolkodókra az az új keresztes háború, melynek hadijelentéseit most küldi napról-napra a megszentelt emlékü helyekről — Beer Sebából, Hebronból és Joppéból, ma-holnap pedig, úgy reméli, Jeruzsálemből — Allenby tábornok, a brit hódító seregek vezére. Az elmúlt évtizedekben ugyanez az Allenby szegény becsuánok és zuluk közt terjesztette még tüzzel-vassal az angolszász civilizációt, de most Judea földjén akarja előbbrevinni az angol lobogót.

Szentségtelen vállalkozás ez az új keresztes háború. A vallásos érzéshez csak annyi köze van, hogy Anglia a saját világralmi érdekein kívül ravasz számítással amerikai rokonszenvre és amerikai pártérdek kielégítésére is pályázik. Az Egyesült-Államokban a jeruzsálemi zsidótelepítés, a cionizmus jelentékeny belpolitikai tényező. Az amerikai zsidó nép tömege s a befolyásos gazdag zsidóság őszinte szívvel ragaszkodik a cionizmus gondolatához, ám a nagybefolyású amerikai zsidók nagy többsége, valamint a középvagyonú és szegényebb zsidó néposztály jelentékeny része is — a köztársasági pártokhoz tartozik. A legutóbbi elnökválasztás újabb bizonyosságot tett a «jewish vote» erejéről s a demokráta-párti Wilson ceskely többsége aligha kisebbséggé nem alakul, ha Amerikának ez a körmonfont «ideálistas» embere három buzgó cionistának kinevezésével még jókor meg nem hódítja a zsidó szavazók egy részének rokonszenvét. Ekkor lett Wilson akaratából konstantinápolyi nagykövetté egymást követve előbb Morgenthau, aztán Elkus és így lett az Egyesült-Államok szövetségi bíróságának tagja Brandeis. A palesztinai angol vállalkozás most szívesen látott alkalmat nyújt Wilsonnak, hogy támogatására siessen Anglia imperialista terveinek. Mert hogy Anglia mit keres a Szentföldön, eléggé világos és szembeszökő. Gazánál és Jaffánál az Egyiptomból Indiába vivő szárazföldi út megszerzéséért harcolnak az angol katonák. Az angol politikának régi törekvése az. Palesztina meghódítása az utolsó láncszemet jelentené az angolok katonai és diplomáciai te-

vékenységének abban a hosszú láncolatában, mely Aden és Perim elfoglalásával kezdődött, Egyiptom megszállásával s utóbb anektálással folytatódott s a mezopotámiai, majd a szentföldi hadjáratral tör most céljához. A világ most már tisztán látja azt is, hogy az angol kormány miért igyekezett annak idején minden befolyásával kezére jární sir William Willcoxonak, a nilusi vízművek újjáalkotójának, hogy elkészíttesse Mezopotámia csatornázásának tervét. Willcox azzal az ürügyvel, hogy angol mérnököt küld le Mezopotámiába a csatornázási tervek elkészítésére, valóság szerint angol tiszteket küldött oda, kik kedvök és céljaik szerint végezheték felméréseiket az országban. Ehhez hasonló működést fejtettek ki 1905-ben más angol tisztek déli Palesztinában is. A török kormány későn szerzett tudomást ezekről az üzemlekről, melyek Angliát a legpontosabb katonai térkép felvételekhez juttatták úgy Mezopotámiában, minc Palesztinában. Az angol államterfiai azt hiszik, hogy elérkezett az idők teljessége a nagy angol cél számára: megszerezni s végképpen angol uralom alá hajtani Mezopotámiát, Arabiát és Palesztinát át a szárazföldi útát India és Egyiptom közt s megszerezni az arab-egyiptomi nagy angol birodalmat. A harc — most angol sikerekkel — ez óriási terv érdekében folyik Judea földjén. Az új keresztesháború valóság szerint rablóháború.

.....
A katona fegyverével, a polgár pénzével küzd a békéért.

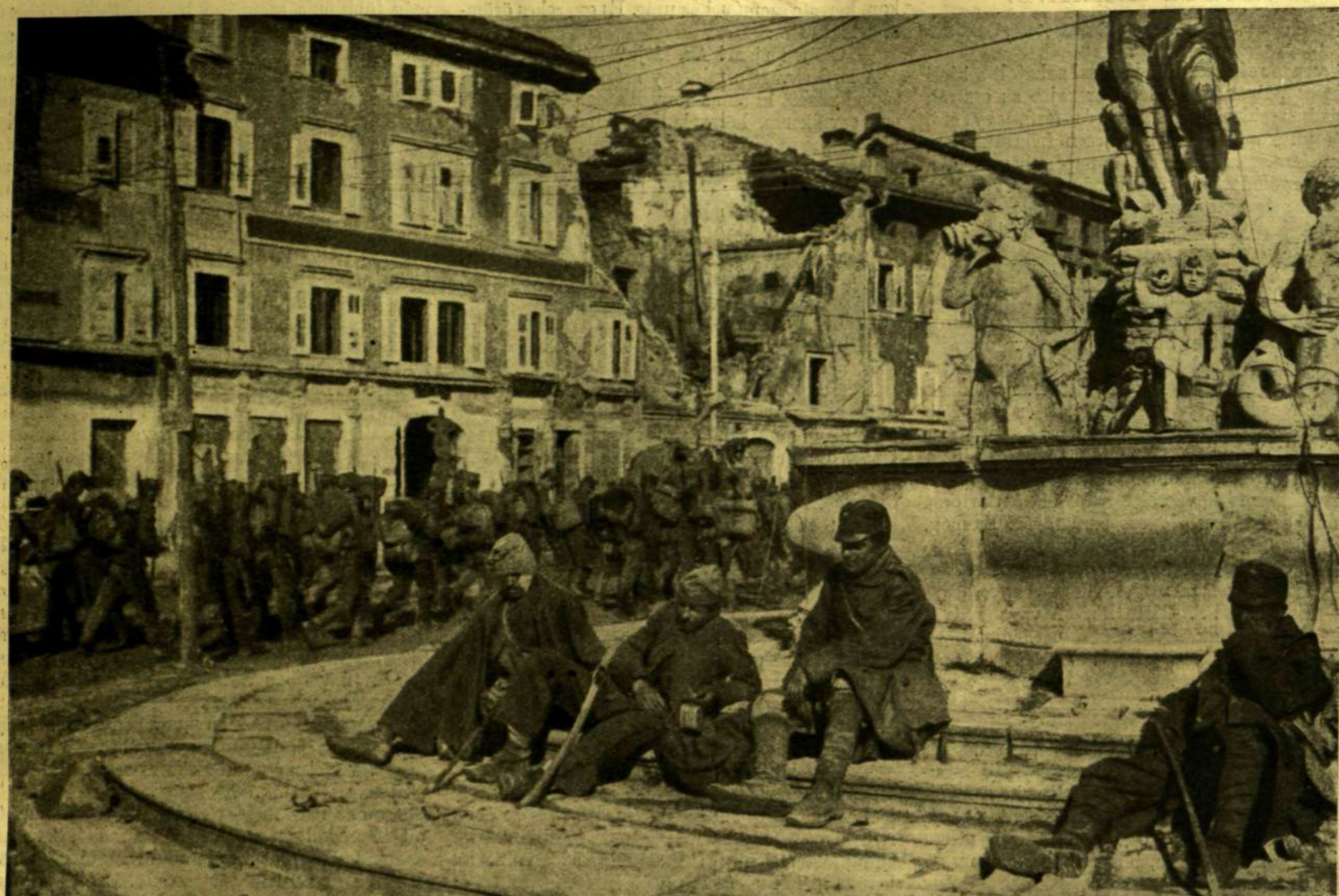
A VELENCZEI MÁRK-TEMPLOM SZOBRAINAK LESZERELÉSE.

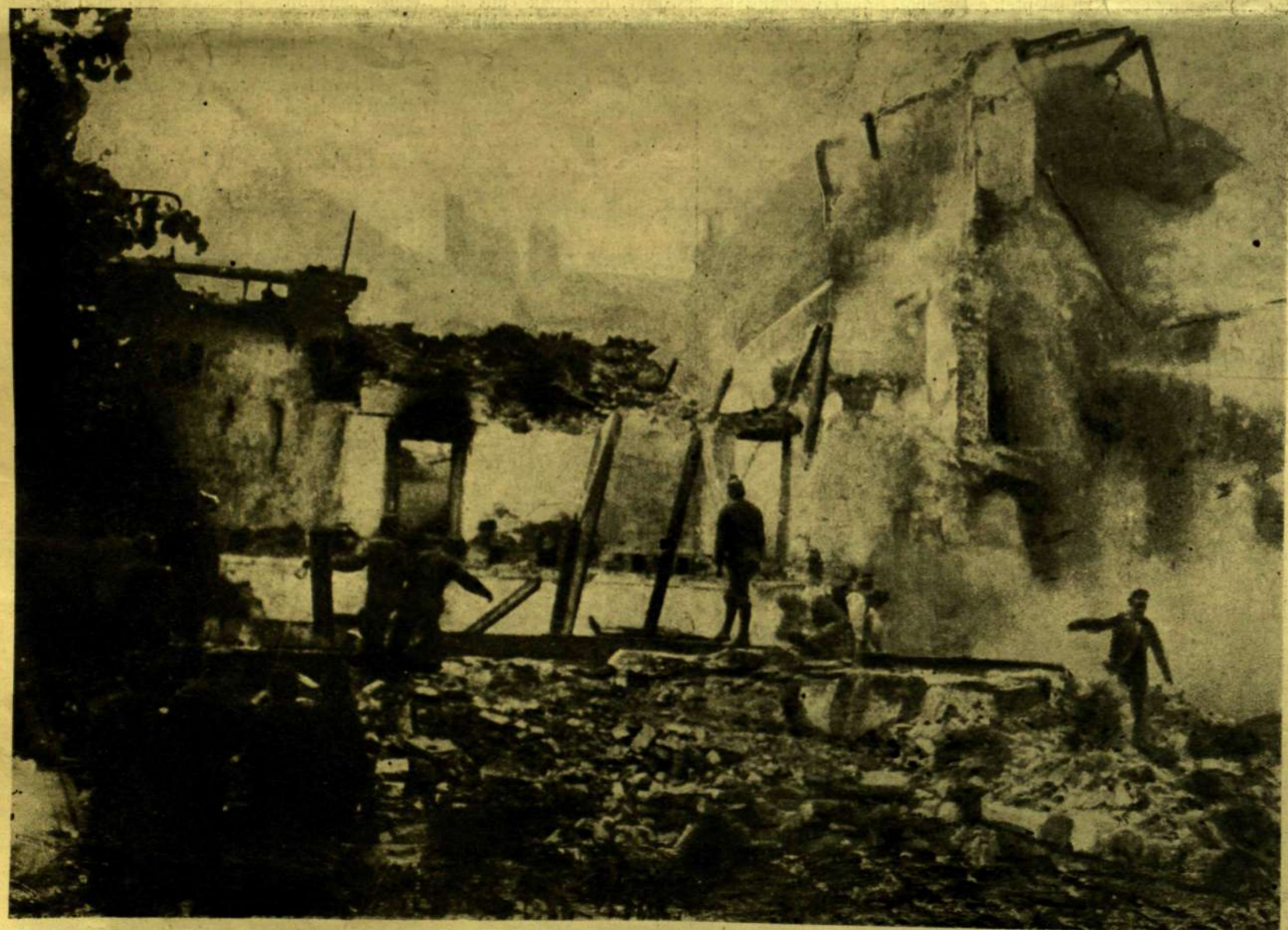
AUTOMOBILOS KATONÁK PIHENŐJE UDINÉBEN A VIKTOR EMÁNUEL-TÉREN.

A BUDAPESTI HÁZIEZRED HÓSTETTÉNEK SZINHELYE: EGY ELŐRETOLT TÁBORI ŐRSÁLLÁS, MELYET AZ EZRED EGY SZAKASZA EGY OROSZ ZÁSLÓÁL ELLEN 1917 OKTÓBER 7-ÉN DIADALMASAN MEGVÉDETT. — Baranaski E. László rajza.

CSAPATAINK GÖRZ EGYIK TERÉN.

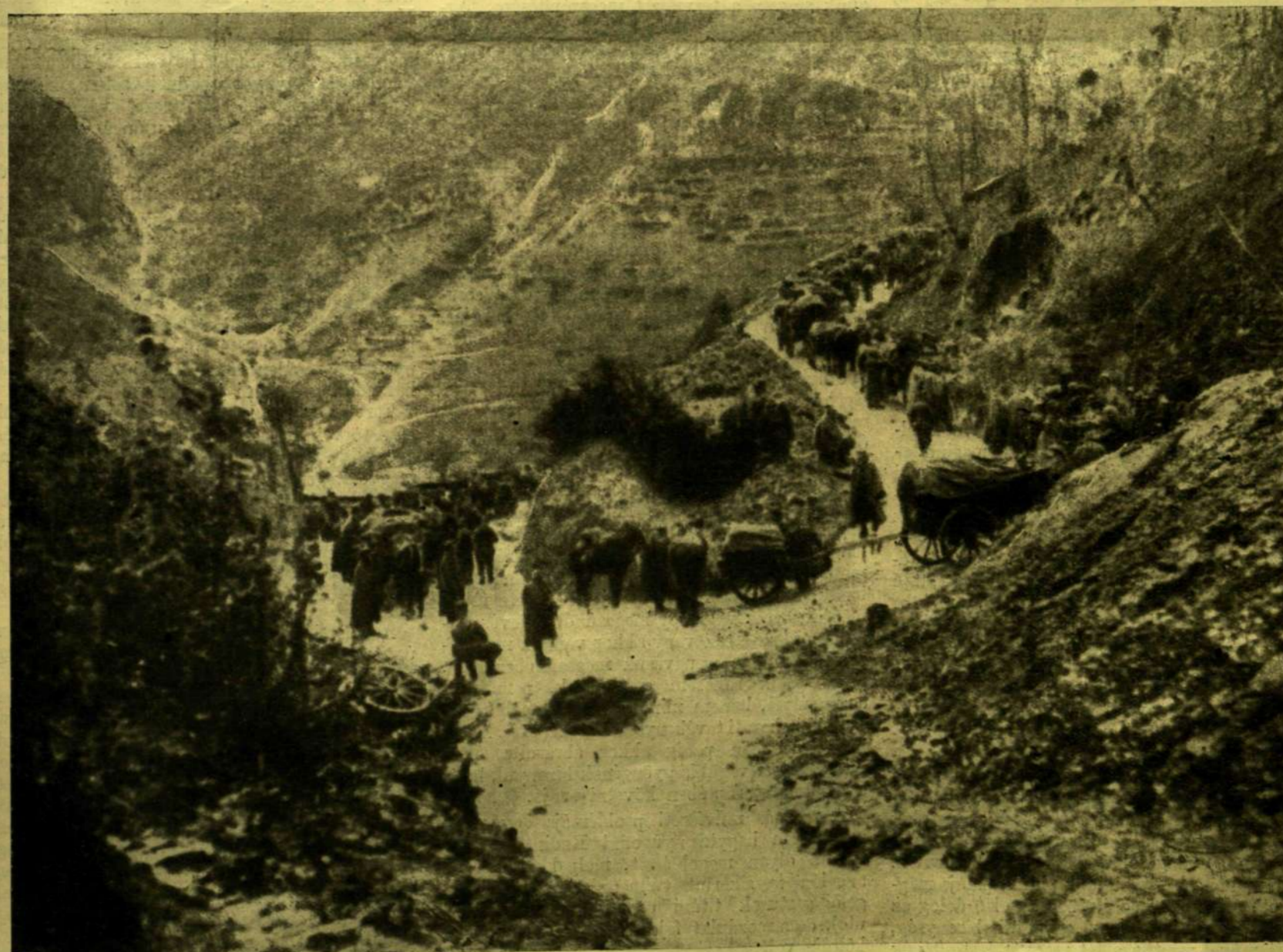

A VISSZAVONULÓ OLASZOK ÁLTAL FELGYÚJTOTT GÖRZI HÁZAK OLTÁSA.

A VISSZAFOGLALT GÖRZBEN.

A HARMADIK OLASZ HADSEREG ÁLTAL HÁTRAHAGYOTT ANYAGOK CODROIPO ÉS A TAGLIAMENTO KÖZÖTT.

NÉMET TŰZÉRBÉG ELŐNYOMULÁSA. — A HÁTTÉRBE EGY OLASZ TÁBORHELY. — «Bufa» felvétele.

ELŐNYOMULÁSUNK OLASZORSZÁGBAN.

RODIN.

1840—1917.

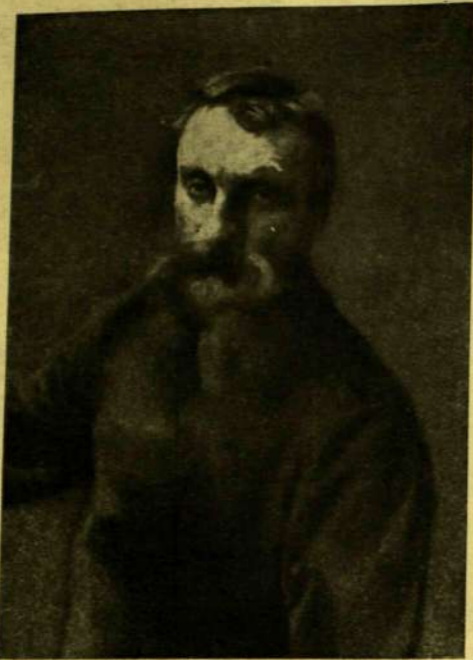
A Párisjáró magyarok legtöbbje bizonyára emlékezik arra a csodálatos szoborra, mely a Pantheon előtt áll és különös ellentéte klasszikus nyugalmú háttérnek. Egy gondolataiba mélyedt óriási ábrázol, a ki lelki erejének legvégső megfeszítésével olyan kifürkészhetetlen dolgokon töpreng, a melyeket sohasem fog megfajteni. Testének bőre alatt hiába feszülnek tettekre készen az acélos izmok, hiába kötődnek guzsa az önmagát gyötetés görcsében, mert nem fogják megtalálni a megváltó mozdulatot. Hiába ráncolja össze gondterhes homlokát, hiába kuporodik össze felugrásra készen, a szemlélőt nem oltja tévedésbe a felől, hogy valaha is sikerül majd gondolatainak emberfeletti nyugót le-ráznia... Gyötrelmes kínja mély visszhangot ébreszt, mert könnyen ráeszmél mindenki, hogy ez a *Penseur* az egész újkori emberiségnek magasztos jelképe, hogy gyötörődő alakján a saját magunk lelkének küzdelmei tükröződnek.

A kit ennek a szobornak fejlethetetlen lelki tartalma megkapott, könnyen hozzáférhetőnek Rodin többi nagyszerű szobrának megértéséhez, ha még sokkal jobban eltérnek is a megszokott formáktól, mint a Gondolkodó. Ha nem is mindnyáját, de jellemzetes darabokat lehetett a párisi Luxembourg-múzeumban, jóval többet Rodinnak párisi palotájában, a Hotel Bironban látni. Emlékezzünk vissza az éreztorsakra, egy fiatal, álmaiból még teljesen felébredni nem tudó fiatalemberre, a kinek egy láthatatlan kéz beléopta agyába a gondolkodás hatalmát, a mely tempulatságából felrúgni kezd. Vagy Keresztelő szent János hatalmas alakjára, a kit egy ellenállhatatlan erő őz maga előtt a messzeségbe, hogy az ígét hirdesse vagy arra a megtört női arcra, a melynek önmagába mélyedése végtelen szomorúsággal árulja el, hogy fel kellett ismernie a gondolkodás véges voltát, hogy az álmai és a valóság között tátongó szakadékot csak lemondással hidalhatja át. Jusson eszünkbe a *Csöke*, mely ismét egy új vonással gazdagítja Rodin világfelfogásának ismeretét, mert míg az előbb említett alkotásai minden izmukban lelkileg átszellemült testek képmásai, ez a vakon előretörő, leküzdhetetlen életerőnek diadalmas himnusát hirdeti.

S ha sorra vesszük aztán többi híres műveit, a Calaisi polgárokat, az *Invocatiót*, a *Kétségbeesést*, a *Kentauront* vagy akár arcképpábrázoló mellszobrait is, mindegyikben ugyanazt a háborgó életet látjuk, a melyben nincsen egyensúly, alig van mosoly, nincsen nyájaság, nincs nyugalom, hanem mindig csak önmagát emésztő erő. S ha ezzel ellentétben a Louvrenak azokra a csodálatos termeire gondolunk, a melyekben a görög geniusnak mosolygó egyensúlya boldogít, még jobban megérezzük azt a nagy változást, a melyet a klasszikus művészettel szemben Rodin jelent és akármilyen sóvárgott, bár soha többé el nem érhető ideálnak érezzük is a görögök derűs nyugalomát, Rodin művészetének lelkünkbe markoló gesztusai jobban megindítanak, mert szobrainak átszellemült tagjai a mai emberiségnek lelki fájdalomtól elgyötört húsából vannak faragva, izzó fájdalmaiból vannak kiöntve. Nem távoli ideálokat testesítenek meg, hanem megváltásért vajdudó életet. És ez a művészet formált élt valahogyan hozzásegít a megváltáshoz, mert az az örök forma, a melybe Rodin belevarázsolta, mintha megnyugtató magyarázatát adná a világ hatalmas folyásának.

Rodin szobrai a leggyakrabban nem a nyugvó életet, hanem az alakulást ábrázolják. Nem az élet kellemes nyugvó pontjait, a melyekben az egyensúlyba kerül állapotok harmóniájú gyönyörököttenek, hanem rendszerint olyan pillanatok, a melyeket nagy küzdelmek előztek meg s talán még nagyobb fognak követni. Legtöbbjük azonkívül még jelképes értelmű is, egy alak mögött százezer állanak, úgy, hogy drámaiságukban a világ folyásának ereje hullámzik. Ma, a midőn a legújabb idők filozófiája megtanított arra, hogy az életben az első dolog az élet s hogy az életerő az egyedüli bizonyosság, Rodin művei mintha a lét magvát testesítenék meg: az élet hatalmas lendületét.

Szobraiban és rajzaiban benne él az élet ellenállhatatlan ereje, de bennük van a szárnyalásnak az anyag szikláin összezúzódó tragikumai is.

RODIN.

A szellemi élettel emelkedő életerőnek magas röpte sokszor szárnyszeggetten önmagába omlik össze, ha túl akar szállni örök korlátain. Ez az ikarosi téma Rodin alkotásainak egyik vezérlő motívuma.

Egy oly művészet, a mely csak az életet látja és mámorossá nézi magát százezernyi tüncménnyén, nem válhatik elvont művészeté, csak a valóságból szedheti elemeit, csak realiztikus lehet. Rodin mindig tisztában is volt ezzel. Nemesak művészi pályáján, a hol mindig legelősebb és legodaadóbb természetmegfigyelésre támaszkodott, hanem elméletileg is, mert tanításában is a legszigorúbb realizmust hirdette. Az volt a nézete, hogy csak azt szabad ábrázolni, a mit az ember látott, mert semminemű eszközünk sincsen a természet megsejlesztésére. Természetesen látás és látás között nagy a különbség, mert igazán látni csak a művészember tud, csak az ő szeme hatol a jelenségek mélyére.

Ezeket az életjelenségeket mindig a legnagyobb mohósággal élvezte Rodin és mindig áhítatos rajongással viselkedett legfőbb színterük, az emberi, de különösen a női test iránt. Ismerte minden egyes testrésznélk a phisziognómiáját és lélektanát, lelkesen tudott beszélni a kezek vidámságáról, a vállak csüggedéséről, a czombok előretörő enjéről és a törzs fardat kétségbeeséséről. Egy női hátának gondos megmintázásával ezernyi dolgot tudott elmesélni arról a sorsról, a mely méhében a jövő életét hordja. Az emberi test minden részét a lélek tükrőnek tartotta és miközben a legnagyobb érzéki gyönyörűséggel megmámorosodott a női test szépségén, naturalisztikus alakjait annyira át tudta szellemíteni, hogy az élet jelképeivé nemesítette őket. És épen ezért, mert ekkora hajlandósága volt arra, hogy mindenben a világ jelképét lássa, mindig azt hirdette, hogy a természetben minden gyönyörű. Mindenben a hullámzó, tornyosuló vagy apadó élet erejét ismerte fel, az élet pedig maga az igazság és csak az igazság szép. De mindennél szebb az az élet, mely a mozdulatban lendül ki. Ezért Rodin alakjai majdnem mind mozgalmasak: vagy egy megszűnőben lévő mozdulat pillanatában vagy akkor vannak megrög-zítve, a midőn nyugvásuk megszűnőben van. Mozdulataik sohasem esetlegesek, nem is az egyensúlyéi, hanem mindig a lélek mélyén lejátszódó akaratú tevékenységek jelképei. A legmegragadóbban pedig akkor ábrázolta őket, midőn a test végül is gyöngének bizonyul, hogy a gondolatot röptében követni tudja.

A mozgás művészetét problémája egy pillanatra sem hagyta nyugodni Rodint, meg is találta olyan megoldásait, melyekkel Michelangelón is sikerült túlnemnie. A michelangelói gesztusok titáni erejét nem érte ugyan utól, de a mozdulat fájdalmának még nagyobb költője volt.

Rodin sorsuk alatt görnyedő alakjaiból magasztos hangulat árad, bennök igazán valóra vált az, a mit a művészetől kívánt, hogy általa az élet gondolatá és léleké váljék. De a ter-

mészet genialis utánzásával is csak a saját maga hatalmas lelkét magasztalta fel, a mely drámai hanglegítéssel dícsőítette az élet előretörő erejét. Épen ezért nem volt igaza annak a híres francia kritikusknak, a ki öt három kései század nyomorával terhes Michelangelónak nevezte el, mert Rodin emelkedett hangulatai között sem volt pesszimista. Sohasem mulasztotta el szóval is hangsúlyozni, hogy nem gyűlöli, hanem imádja az életet, a miről művei is örökre tanuskodni fognak, mert ezekben a magasztos symbolumokban nincsen világmegevítés, hanem annál több forró érzékiséggel párosult mélységes komolyság és az a kimondhatatlan meghökkenés, a melyet mindazok éreznek, a kik néha egy-egy ritka pillanatban közel hiszik magukat az emberi élet rejtélyeinek megfejtéséhez.

Farkas Zoltán.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

(Folytatás.)

Csodálatos a dologban, hogy Vanderbilt ezek után a newyorki községtanács megvesztegetésére határozta el magát s versenytársának, Law Georgenak engedte át a lehetőséget, hogy New-York állam törvényhozását pénzelje le. Ez a Law elkseredett személyi ellenfele is volt Vanderbiltnek még a kaliforniai posta dolgának idejéből. Sohasem bocsáthatta meg neki, hogy oly érzékenyen vágott eret az ügyben érdekelt két hajóvállalaton, melyek egyikének igazgatója volt.

A newyorki községtanácsosok tisztában voltak vele, hogy Vanderbilt hiába vesztegeti meg őket, mert ha odátélik is a New-York and Harlem-társaságnak a Broadway-vonal építési engedélyét, a bíróság a fent említett ok miatt meg fogja nemmisíteni határozatukat. De a pénz elfogadták Vanderbiltől s megadták neki az engedélyt. Előrelátták, hogy a New-York and Harlem részvényei erre hirtelen emelkedni fognak, s úgy okoskodtak, hogy mikor az emelkedés eléri a 100 dollárt, minden bizonynyal akadnak sokan, kik hajlandók lesznek kötelezettséget vállalni arra, hogy egy hónap leforgása után átveszenek egy bizonyos számú részvényt mondjuk: 90 dollárjával. Am a bíróság kedvezőtlen döntése és az építési engedély megsemmisítése után a részvények kétségtelenül nagy áresést szenvednek. Ezen az alacsony áron a városi tanácsosok és szövetségeseik össze fogják vásárolni a megfelelő számú részvényt, aztán kényyszeríteni fogják a kötésre velők szerződött feleket, hogy vegyék át a részvényeket a kikötött 90 dolláros áron. A különbséget a közvények mindenestire 30, 40 vagy 50 dollár hasznót fog hajtani javukra.

Tervük egy bizonyos pontig fényesen sikerült is. A törvényhozás Lawnak adta meg az építési engedélyt. Vanderbilt a hirhedt Tweed-ring megvesztegetésével igyekezett kieszközölni e határozat felfüggesztését, de fáradsága kárba veszett s ráadásul mihamarabb megjött a bíróság döntése is, hogy a községtanácsnak nem volt joga megadni az építési engedélyt. Ennek következtében Vanderbilt minden igénye megdőlt.

A városi tanácsosok javára eddig minden úgy ment, mint a karikacsapás: Csak hogy ekkor váratlan dolog történt. Vanderbilt valamiképen neszét vette az összeesküvésnek s minden akaraterejét latbavetve, összevásárolta a New-York and Harlem-vasút minden összevásárolható részvényét. Pénze volt reá bőven. Akkor aztán maga állapította meg az árfolyamot, részvényenként 170 dollárban. A városi tanácsosok s a velük szövetségelt politikusok, bankárok és tőzsdealkusok pedig, hogy megfélemlessenek vevőkkel szemben szerződésileg vállalt kötelezettségüknek, kénytelenek voltak tőle venni meg a részvényeket az általa megszabott áron. Vanderbilt kéréselhetetlen volt: bevasalta rajtuk részvényenként a 170 dollárt. «Ebben a tőzsdei manőverben — írja Croffut — Vanderbilt és érdektársai a községtanácsra egy millió dollárt, a többieknek még több milliót vettek meg.»

A newyorki tanácsbeliek ugyancsak megjárták; de példájuk, úglátszik, nem járt eléggé elrettentő hatással, mert egy év múlva a newyorki parlament bizonyos tagjai próbálták meg szakasztottan olyan módon szedni rá az öreg Vanderbiltet.

A New-York and Harlem-vasút részvényeinek óriási többsége, most már úgyszólván egészen Vanderbilt volt s a nagyhatalmú férfiú rendelkezhetett vele úri tetszése szerint. De — mint mondani szokás — evés közben jön meg az étvágy s Vanderbilt rövid idő múlva szeméretetett New-York egy másik nagy vonaljára, a New-York and Hudson River-vasútra, mely a Hudson-folyó mentén bonyolította a forgalmat s bizonyos tekintetben konkurens vállalata a New-York and Harlem-vasútnak. Vanderbilt 1864-ben megszerezte a New-York and Hudson River-vasút részvényeinek többségét is. Mikor ennyire volt vele, az a fényes gondolata támadt, hogy miért versenyezzen egymással ez a két vasút és miért csökkentse egymás jövedelmét, mikor egész szépen össze is lehetne olvasztani a kettőt. Csak hogy a dolog súlyos nehézséggel járt: a törvényhozás beleegyezése nélkül a tervből nem lehetett semmi, ha még úgy egy kézben voltak is a két vállalat részvényei. Tehát meg kellett vásárolni a newyorki parlament többségét. A többség kapható is volt. Csak hogy vezető tagjai kétszínű játékokt ítétek s alattomban összejátszották Vanderbilt wall-streeti ellenfeleivel. Úgy határozták el, hogy az egyesítési törvényt benyújtják, vitáját kedvező mederbe terelik s azt a látszatot keltik, mintha Vanderbilt pártján volnának. A részvények árfolyama erre emelkedni fog. Am az utolsó pillanatban gáncosot vetnek, valamiképpen megkutatják a törvényt és közben báissera spekulálnak. Vanderbilt elég jókor nyomára jutott az árulásnak. A törvényhozó urakon szakasztottan úgy állt bosszút, mint egy évvel ezelőtől a város urain: felhajtotta a New-York and Harlem részvényeinek árfolyamát ezáltal 285 dollárra s addig tartotta ebben a magasságban, míg a kötés határideje lelel. Úgy mondják, hogy több milliót nyert alkalmi üzletársával, Tobin Johnnal együtt ezen a műveleten.

Hogyan szerzett újabb vasútat.

Vanderbilt most már nem ért be a két vasútjával, hanem kivetette hálóját a harmadikra is. Ez a harmadik történetességből a New-York Central Railway, a newyorki központi vasút, az ország egyik leggazdagabb vasút vállalata volt, melynek vonatai az Albany és Buffalo közt, tíz kisebb vasútból már régebben egyesített vonalon közlekedtek. Vanderbilt nem tartotta szükségesnek, hogy megszerezze a newyorki központi vasút részvényeit. Sokkal ravaszabb és célra vezetőbb terve volt. Elhatározta, hogy tönkreteszi a New-York Central-t.

Saját vasútja, a Hudson River-vasút volt

A NYUGATI HARCOTÉREN ELFOGOTT ELSŐ AMERIKAIÁK. — «Bafa» felvétele.

akkor még az egyetlen vonal, mely átment New-Yorkból Albanyba. A newyorki központi vasút utasai és teherszállítmányai Albanyból csak átszállással vagy átrakodás útján juthattak New-Yorkba. Vanderbilt tehát 1865-ben a következő módszerrel tette lehetetlenné a New-York Central helyzetét. Kiadta parancsban a Hudson River-vasút hivatalnokainak, hogy szakítsanak meg minden összeköttetést a newyorki központi vasúttal és többé ne vegyenek át tőle semmi teherszállítmányt. A Hudson-River vonatai e parancs következtében nem keltek át többé a Hudson folyón, hanem megálltak félmeírt földnyíre a hídtól, mely keletre, Albany városába vitt. A teherárú átrakodás megszűnt, az Albany felől érkező utasok kénytelenek voltak kocsin vagy gyalogszettel tenni meg az utat New-Yorkba.

Lette erre nagy felháborodás. A törvényhozás, hogy valamit tenni látsassék, úgy tett, mintha vizsgálatot akarna indítani e dologban. De Vanderbilt leplezetlen megvetéssel fogadta a kiküldött vizsgálóbizottságot s kérdésére, hogy miért szüntette meg önhatalmúlag a folyón át vívó forgalmat, gúnyosan mosolyogva figyelmeztette őket egy régebbi törvényre, mely egyes-nem megiltotta a Hudson-River-vasútnak, hogy vonatait átküldhesse a Hudson hídján. Ezt a törvényt annak idejében a newyorki központi vasút eszközölte ki a már megszokott módon, hogy Albanytól nyugatra ne kelljen

versenytől tartania. A törvényt aztán nem tartotta meg senki, míg Vanderbiltnek szüksége nem volt reá, hogy mégis megtartsák.

A newyorki központi vasút részvényei ezek után, természetesen, rohamosan vesztettek árfolyamukból; mikor már nem vesztettek többet, Vanderbilt összevásárolt belőlük annyit, a mennyit csak lehetett. A New-York Central fő részvényesei, köztük Cunard Edward és Astor János Jakab, látva, hogy ellenfelek sokkal ravaszabb és hatalmasabb, sem hogy tönkretehesék, letették előtte a fegyvert és 1867 november 17-én megválasztották a newyorki központi vasút igazgatójává. Vanderbilt saját embereivel töltötte be a társaság igazgatói állását s újabb merész kalandra indult, hogy hatalmába ejtsen egy másik nagy vasút vállalatot, az Erie-vasútat.

Vanderbilt 73 éves volt ekkor, de nem hagyta nyugton a becsyágot: Amerika leggazdagabb embere akart lenni.

Az Erie-vasút Drew Dániel, az ökorhajesárból lett multimilliomos kezében volt akkor. Iparosokból, földbirtokosokból, és bankárokból álló részvénytársaság építette meg roppant állami hozzájárulással, de az idők során oly remédek pénz költöttek a törvényhozók megvesztegetésére s annyira kimerítették a vasút tartalékait, hogy Drew Dánielhez kellett kölcsönért folyamodniok. Drew adott pénzt s minthogy a társaság nem fizetett, azzal kártalanította magát 1857-ben, hogy saját kezelésébe vette át az egész vasutat, a mi olyképpen értendő, hogy részvényeinek árfolyamát hol felhajtotta, hol meg lesüllesztette, a mint tőzsdei manőverei megkivánták. Ennek az volt a természetes következménye, hogy a vasút alatta is továbbzüllött.

Vanderbilt elhatározta, hogy kiragadja az Erie-vasutat Drew kezéből. Titokban összevásárolta részvényeit s 1866-ban kitette az igazgatóságból Drew Dánielt és igazgatótársait. Drew-t utóbb a hasznavehetőségéért mégis visszahelyezte azzal a feltétellel, hogy azontúl csakis az ő érdekét szolgálja. Kárára tette. Drew két, akkor még ismeretlen fiatal embert vett maga mellé igazgatótársnak, névszerint ifjabb Fisk Jamest és az utóbb oly híressé vált Jay Gouldot. A későbbiek során lesz bővebben szó arról, hogyan esküdött össze ez az igazgatói csoport Vanderbilt ellen s hogyan csalta és lopta meg lépten-nyomon az őreget. Bfmlajstromukra tartozik, hogy temérek hamis részvényt adtak el neki s több, mint 50 millió dollárt sikkasztottak el.

Vanderbilt, mikor rájött a csalásra, kétségbeesett harcot indított Gould ellen. De ügynökei és közbenjárói hiába osztogattak szét temérek pénzt, hogy megbuktassák a parlamentben azt a törvényt, mely jóvá volt hagyandó Gould csalárd részvénykibocsátását. A törvényhozás

AZ OLASZOK VISSZAVONULÁSI ÚTJA CODROIO ELŐTT.

HATALMAS TÁMADÓ SEREG. — Bér Dező rajza.

tagjai, beszéli Myers, nagy lelkiyugalommal fogadták el a pénzt a két fél mindegyikétől. Gould személyesen jelent meg Albanyban és félmillió dollárt vitt magával bankjegyben, melyet egy-kettőre szétosztott a törvényhozó urak közt. Az egyik szenátor, mint a vizsgálóbizottság utóbb megállapította, 75,000 dollárt kapott Vanderbilttől és 10,000 dollárt Gouldtól, elfogadta mind a két összeget és Gould többségével szavazott. Vanderbilt egyre-másra akasztotta ezután a bűnvádi és polgári pöröket Gould nyakába s végül csak annyit ért el, hogy Gould és bűntársait elítélték a részvényhamisítással okozott kár megtérítésére; de Vanderbilt még így is több, mint két millió dollárt vesztett az eseten. Ez egyszer 6 maradt alul, a nála nem kevésbé ravasz és gazdag Gould Jayban emberére talált.

Ujabb szerencsés műveletek.

Vanderbiltet felháborította, de nem sujtotta le a kudarc. Került-fordult, s már készen állt az új vállalkozással, mely egy csapásra hihetetlen mértékben növelte meg millióit. A new-yorki központi- és a Hudson River-vasút — nemrég átdáz ellenfelei egymásnak — most testvéri egyetértésben egyesült Vanderbilt kezében. Miért ne egyesíthetné forma szerint is ezt a két vasutat s miért ne emelhetné aztán jelentékenyen a részvénytőkét is? — gondolta magában az öreg vasútkirály. S már készen állt terve.

A dolog semmiesetre sem ment simán. Törvényes akadályai voltak az efféle egyesítésnek, melyet mindig a leghevesebben ellenezett a közeposztály is, mert nem ok nélkül látta a társaságok nagyon is erős fejlődésében saját érdekeinek veszedelmét. Mert hiszen tapasztalásból tudta mindenki, hogy a vasutak minden új részvény kibocsátása vagy a fennálló magas tarifák fennmaradását, vagy még inkább újabb fel-emelését hozta mindig magával.

De Vanderbilt nem szokott meghátrálni ennél nagyobb akadály előtt sem. Egyre-másra hajtotta keresztül a törvényhozásban a tervének megfelelő törvényeket, 1869 május 20-ikán aztán egyetlen rendelettel megkapta a jogot a két vasút egyesítésére. S a nyomdák csak nagy túlórázással sikerült idejében előállítani azt a temérdek, 44 millió dollár értékű új részvényt, mely kétszeresére emelte fel a két vasút részvénytőkét. «Az egész 44 millió dollár, mondja Sterne Simon, ki 1879-ben nyilvánosságra hozta a részvénykibocsátás rejtelmeit, nem képviselt több munkát, mint a mennyibe a részvények kinyomatása került. És Vanderbilt haszonrészesedése? Az új részvénytőkének legnagyobb része az ő vagyonát gyarapította. Croffut, a Vanderbilt család krónikása, így mondja el könyvében az örvedetes eseményt: «Egy este, éjfél tájban, hatmillió dollárt hozott el bankjegyekben vejenek, Clark Horacnak irodájából, azonkívül voltak még új részvényei is 20 millió dollár értékben».

Vanderbilt ezzel az egy művelettel megkért-szerelte vagyonát. De nem pihent utána sem. Nyereségéből rövid időn, megszerelte a Lake Shore, majd a Canada South- és a Michigan Central Railway részvényeinek többségét. Aztán újabb nagy részvénykibocsátásokkal kapcsolatos műveletekre vetette magát, melyeknek vég-eredményképen kezébe került egy teljes nagy vasútvonal-rendszer New-York és Chicago közt a hozzátartozó kiterjedt szárnyvasutakkal. De

A PLITSCHI MEDENCZE, A MELY AZ OLASZOK ELLENI OFFENZÍVÁNK EGYIK KIINDULÓ PONTJA VOLT.

közben nem hanyagolta el new-yorki közüti vasútjait sem. Törvényhozási és városi támogatással és hozzájárulással hatalmasan kifejlődve jutottak azok utódainak, kik 1894-ben olyképpen szabadultak meg gondjuktól, hogy 999 évre bérbeadták a Metropolitan Street Railway Company-nak. Ezer évig fognak fejedelmi jövedelmet húzni a Vanderbiltok — így kiált fel Myers — ezért az egy vasúti koncesszióért!

Az öreg Vanderbilt halála.

Vanderbilt Kornéliusz most már elérte életének csúcsát: az Egyesült-Államok leggazdagabb embere volt százmillió dollárnyi vagyonával. A késő öregek hozta számára a tekintélyt, sőt a népszerűséget is. Versenytársaival folytatott nagy harcrai a közérdeklődés középpontjába állították. Ujságírók ostromolták egy-egy interviút az üzleti körök léleketfojtóva lesték róla a híreket, mikor gyöngékedett vagy betegeskedett. Népszerűsítéséhez hozzájárultak egyházi és egyéb közszélokra olykor-olykor tett adományai, melyek közt legnagyobb a nashvillei (Tennessee) Vanderbilt-egyetem tett egymillió alapítványa.

Egyébként minél jobban vénült, annál zsu-goribb lett. Magára költött a legkevesebbet. A lehető legegyszerűbben ruházkodott, ékszer sohasem viselt, a családi étlap ellenőrzését magának tartotta fenn. Még a drága orvosservert is sajnálta a pénzt. Néhány nappal halála előtt pezsgőt rendelt neki az orvos, hogy kissé fel-élénkítse. «Pezsgő» kiáltotta Vanderbilt és szemrehányó pillantást vetett rá, «nem egyez-hetem bele. Egy üveggel minden reggel! Azt hiszem, megteszi a szódavíz is!»

Családjának, úgy mondják, valódi zarnoka volt. Önéfű, szigorú, ellentmondást nem tűrő,

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Szenthegy. Surányi Miklós, kinek A trianoni páca című kis regénye nemrégiben bizonyos fel-tűnést és várokozást keltett, most nagyobb arányú, szintén történeti levegőjű regényvel igyekszik ezt a várokozást kielégíteni. Az új regény minden-estre jelentékenyebb és szélesebb ívű munka az előbbinél, szélesebb epikai hátteret ölel fel és súlyosabb dolgokat mozgat. Kún László király korát kapja fel s abban is Buda városának sorát. A király összehívta seiben az egyházzal és az urak egy részével Buda városát a királyi pártján áll, hagyományból, meggyőződésből, vezető emberének gróf Wernher főbírónak akaratából, a ki a király segítségével reméli valóra válhatni a város hal-talan felvirágoztatására való álmait s a ki a király hűgával, a szép, szenvedélyes és szabad erkölcsű Erzsébet hercegnővel való szerelmi vi-szonya is a királyi házhoz köt. Wernher alakja áll a regény központjában az író úgy jellemzi, mint korát messzire megelőző kultur-embert, a ki az oligarcha urak, püspökök, kún és magyar vi-tézek barbár vetélkedéséi, az ország belső har-czokban való vézése közben arról álmodozik, hogy Buda városából hatalmas, Parissal és az olasz városokkal vetélkedő kultur-központot csinál, gazdag kereskedelmet és ipart, szellemi életet, erős és öntudatos polgárságot. Az alak érezhetőleg modern észjárásból fogant s az író némi önkény-nel projeciálja a magyar középkorba, gondolatai, szavai néha úgy hatnak, mintha egy program-mján elmélkedő mai polgármesteri voínának. A regény általában nagy történeti apparátussal ké-szült, bámuljok részletes ismereti a kor viszonyai, a középkori Buda élete, lakosságának saiatsterűen vegyes faj összetétele, a szokások, szertartások dolgában, de az történeti színezet nagyobbbrészt díszlet marad, a lényeges dolgok, az emberek lelke nem történelmi. Az író módszere a történeti regényírás egy régebbi fázisára mutat vissza, a Walter Scott-féle regényre. A háttér, a színhelyek, kosztümök adatokban gazdag és hangulateltelő kidolgozása, s történeti és képzelt alakoknak együttes szerepeltetése s az előtérben romantikus cselekvény ennek a módszernek az alapjai, a tör-ténet lényegébe való mély és reális beleélés azon-ban nem tartozik kellekéi közé. Surányinál ez annál feltűnőbb, mert néha még a szavak is egész modernek, a melyeket szereplői ajkára ad. Van azonban egy nem mindennapi adománya: jól tud elbeszélni, a jelenetek, melyekre cselekvénye bom-

lik, érdekesen vannak fejlesztve, van bennük festőiség és változatosság. A budai vásár leírása például nagyon jó, mozgalmas és sajátágosan keleties színű kép, a török bazárok zivajját jut-tatja az ember eszébe. A regény mindenesetre fölülte áll a most mindinkább elszaporodó reg-nyek átlagának s már apparátusának gazdagságá-val is bizonyos színvonalat képvisel.

Arany Jánosról, az emberről és a költőről figyelemreméltó kis tanulmányt bocsátott közre Föld-essy Gyula. Az Arany iránti mély és őszinte szeretet sugallta munkáját s fejtegetései úgy hat-nak, mint ennek a szeretetnek részletes indoko-lása és öntudatos tétele. A konzervativizmus és forradalmiság ellentétéből indul ki s Arany lényé-nek középpontjába a konzervativizmust teszi. Ebből a szempontból fejtegeti belső fejlődését, azokat az elemeket, a melyek ezt a konzervativizmust fej-lesztették benne s egyúttal a gyökeres magyarság kifejezőjévé tették, méltatja az epikai hiteltől vallott elvét és ennek érvényesülését költészeté-ben s arra az eredményre jut, hogy Arany konzervativizmusa tulajdonképp klasszicizmus. Az Arany és Petőfi között vont párhuzam fejezi be a kis tanulmányt. Előadásában van bizonyos erőteljes megindultság, a mely érdeklődést kelt mondanivaló iránt s új világlátásba helyezi azt is, a mi már régen ismeretes volt. Ez a líra adja meg fejtegetéseinek az értékét is, sokkal inkább, mint mondani valóinak eredetisége vagy mélysége.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklelka legújabb november 25-iki számába Váradt Antal írt verset, P. Abraham Ernő elbeszélést, Lengyel Laura folytatja regényét, Kelemen Andor mesét mond, Graca János verset írt, Fábriánné Biczó Ilona szép képet rajzolt Benedek Elek verséhez, Székely Nándor arab mesét közöl. Az Emmi Csodasországban című regény, kis krónika rovat, tarka mese, a rejt-vények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 ko-rona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot ki-vánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAL

November 15. A nyugati harcztéren a tüzérségi tevékenység csak este fokozódott nagyobb erőre Dixmuidennél és a flandriai harczter egy száka-szain. Az olasz harcztéren a Hétközépsé fensikján

Használhatatlan
FOGSOROKAT
film és esztétormelékkeket, higanyt, eszté-papírulladékokat, zálogszedőulákat veszek:
Gross Antal, Budapest, VIII., József-körut 23.

MÓRICZ PÁL
új könyve:
A FERGETEGBŐL
Rajzok a magyar katonáról, magyar alakokról és ma-gyar vidékekről ::
Ára 5 korona.
E könyv kiadásából és árusításából befolyó minden jövedelem a magyar kir. budapesti 1-ső honv.-gyalogezred özvegy- és árvaalapját illeti. ::
Kapható:
LAMPÉL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Jegyezzen hadikölcsönt
hadikölcsönbiztosítás
alakjában a
Foncière Pesti Biztosító Intézetnél
Budapest, V., Sas-utca 10. szám
vagy bármely képviselőnél.

A hadikölcsönbiztosítás
mindenkinek lehetővé teszi, hogy a hadikölcsön-jegyzés-ben részt vehessen, mert a hadikölcsön vételárát bizto-sítási díj alakjában kényelmesen évi, félévi, sőt negyed-évi részletekben 15 év alatt törlesztheti s egyuttal családjáról is gondoskodik, mert a jegyzett hadi-kölcsönkötvények korábbi elhalálozás esetén családjá-nak azonnal kiadtnak.
Olcsó díjak, előnyös feltételek. Semmiféle illeték nem számítatik.
A biztosítás érvénye kiterjed pótdíj nélkül a háboru minden veszélyére. Érvényes öngyil-kosság és párbaj esetén is.
A hadikölcsönbiztosításhoz 10,000 koronáig orvosi vizsgálat nem szükséges.
Hadikölcsönbiztosítást köthet minden egészséges egyén, férfi vagy nő, a ki 18 éves korát betöltötte és 55 évnél nem idősebb.
Hadikölcsönbiztosítások közvetítésével foglalkozni kívánó egyének, nők is, előnyös feltételek mellett fel-vétetnek a Foncière Pesti Biztosító-Intézet igazgató-ságánál, Budapest, V., Sas-u. 10, vagy képviselőinél.

MATTONI-FER
GISSHÜBLER
természetes égvényes SAVANYÚVIZ

RÁCZ DÁNIEL czégnél
Budapest, IV., kigyó-utca 2.
az Occasio-eladás megkezdődött
10 darab «PAX»-tablettával (60 fillér)
10 darab tojást takarít meg!
Okos háziasszony használja. * Úgyes kereskedő árusítja. 10 darabos mintaküldeményt 1.-K-ért bérmentve küldünk. 140 tabus K 60 bérmentve. — Felütnő szép reklámok ingyen. **PAX** művek Budapest, Képviseletet felvezünk. **VII., Rákóczi-út 24 sz.** Telefon: József 28-05.

MOLNÁR FERENCZ
ÚJ KÖNYVE:
AZ ÓRIÁS
ÉS EGYÉB
ELBESZÉLÉSEK
Ára 5 korona
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.
*
KAPHATÓ MINDEN KÖNYV-KERESKEDÉSSEN.

Csillárok legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztéses kölcsöndíj ellené-ben. — **Gáztűzhelyek** kaphatók. „AUERFÉNY” **BUDAPEST** VI., Vilmos osászár-út 3.

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti: Radó Antal.

Ujdonságok:

Egy-egy szám 36 fillér.

875.

BRÓDY SÁNDOR

A kötőrő és egyéb elbeszélések

880—881. DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

A kutyabőr és egyéb történetek

878—879. ORCZY BÁRÓNŐ

Lady Molly kalandjai

Detektiv-történetek. Ford. Kisléghi Kálmán.

876—877. GAGYHY DÉNES

A székelyek

Hangulatok, mondai és történeti vázlatok.

Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.

A kövér nő élete kínlódás!

Kigunyolják, kikaszagják, örökös tréfa tárgyát! Minden ember utánafordul, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsuvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maignirt használjon és megkeleti környezetét. — Egy kuraához való doboz **MAIGNIR** ára K 6.—. Készíté Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerjára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felőlél a komoly és könnyebb zenefajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15—K, 6 óra 28—K, 12 óra 52—K.

Az előfizetés beérkezéskor megküldjük kimerítő jegyzékünket. Birtosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnéskor visszaadatik.

Folyton Ujdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. félem. (Deák-tér mellett)

AZ AÉRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételeket közöl. A léghajózás eseményeiről, fejlődéséről és céljairól kitűnő és könnyen érthető népszerű cikkeket tartalmaz.

Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közlemények, valamint az ifjuság számára külön fenntartott kisrepülőgép (modell) rovata.

Matatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld
Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgáriok. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rét, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Anyai Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Litzke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanácsos, Rác Gyula a főv. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közmívelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérköltés és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezésként: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

48. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER HÓ 2.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegyé-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
Ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre...	30.—	korona.
Félévre...	15.—	korona.
Negyedévre...	7.50	korona.

Külföldi előfizetésekre a postálag meghatározott viteldíj is eszolandó.

A FELYONULÓ TÖMEG A VÁROSLIGETI IPARCSARNOK ELŐTT.

A SZOCJÁLDÉMOKRATA PÁRT NOVEMBER 25-IKI BÉKETÜNTETÉSE BUDAPESTEN.